

11 tips Om zin van onzin te scheiden

Auteur: Jitske Kramer
Illustraties: Marianne Zuur

‘Zelf nadenken is
belangrijk, maar
hoe scheid je zin
van onzin?’

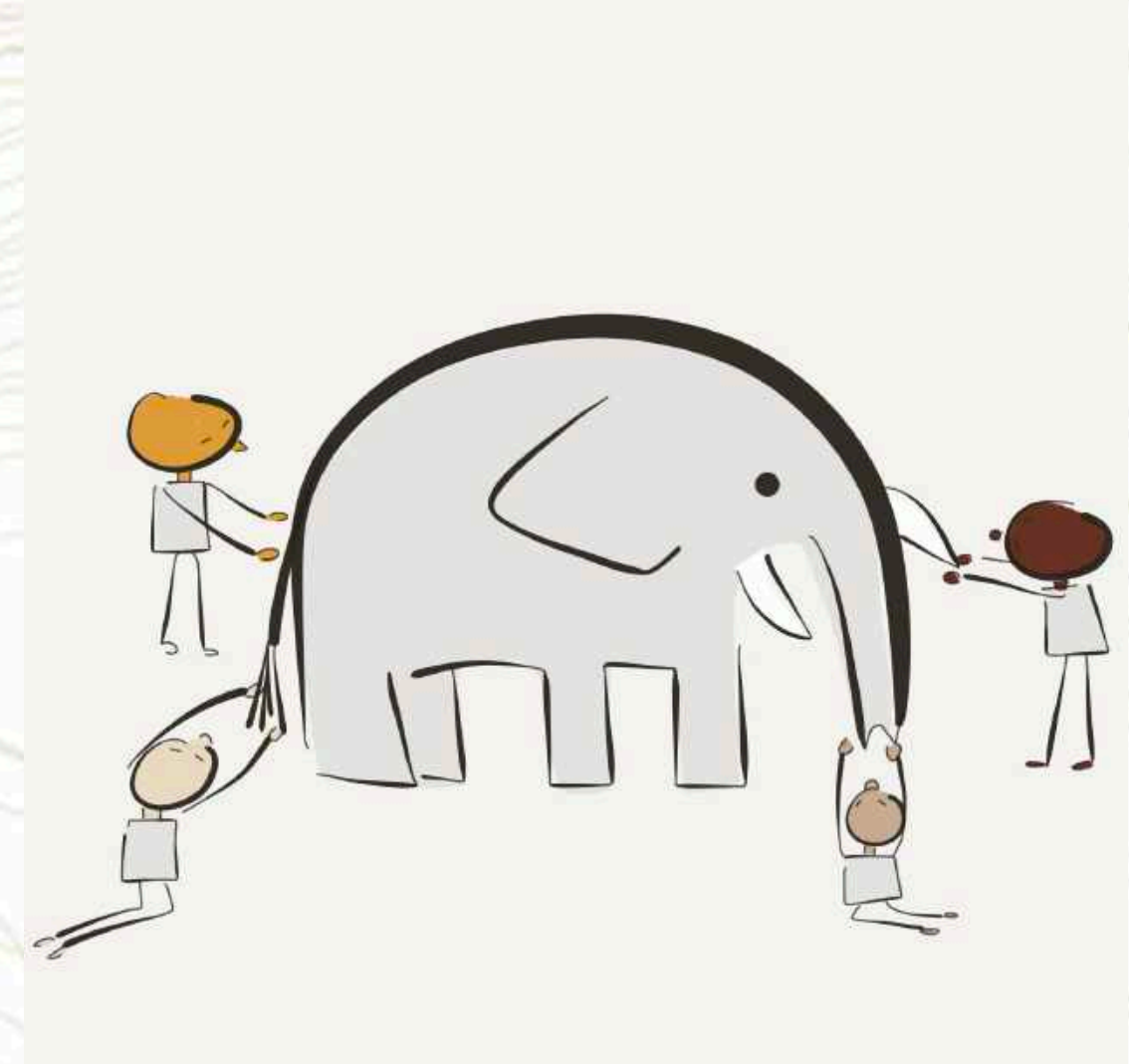
Tot Juli 2020 was ik lid van het Break-out Team. Deze tekst is tot stand gekomen in gesprek met enkele leden van dit team: Thijs Vink, Evelien Ketelaar, Teun Toebes, Rick Brink, Pieter Lossie en Eva Wals.

11 tips om tot eigen conclusies te komen

Om mensenlevens te redden van corona, zijn de meeste mensen bereid offers te brengen. Maar we willen dan wel zeker weten dat die anderhalve meter écht nodig is, dat mondkapjes écht werken. Kloppen de berekeningen en conclusies van de experts? Die inschatting maken wordt extra lastig als er verschillende conclusies blijken te zijn, die logischerwijs door voortschrijdend inzicht telkens worden bijgesteld. We zullen moeten leren leven met de onzekerheid van het niet precies weten. Ben je net gewend aan de ene uitleg, volgt er alweer een andere. Bovendien zijn er lokale verschillen in aanpak, en hoor je zoveel verschillende meningen. De complottheorieën vliegen over het internet.... Zelf nadenken is belangrijk, maar hoe scheid je zin van onzin? Om hierbij te helpen heb ik 11 praktische tips opgesteld om in de wirwar van informatie tot eigen conclusies te komen.

1. Niemand ziet de hele waarheid.

Misschien ken je het verhaal van de blinde mannen die samen aan de koning moeten beschrijven wat een olifant is. De een beschrijft de slurf, de ander een poot en weer een ander de oren. Binnen no time maken ze ruzie over wie de beste beschrijving geeft, totdat ze de beperking van hun eigen waarneming inzien en hun indrukken bij elkaar leggen, vergelijken en samen met het beeld van de hele olifant komen. Zodra je overtuigd bent van jouw gelijk, lees je vaak alleen nog de bronnen die dit bevestigen. Hoed je dus voor een tunnelvisie door met regelmaat te twijfelen aan je eigen aannames. Stel vragen, luister naar andere meningen en lees ook andere artikelen. Accepteer dat er altijd een bepaalde mate van tegengestelde geluiden is en zoek je weg daarin. Ken als expert je beperkingen in het overzicht van de details en maak deze zichtbaar.

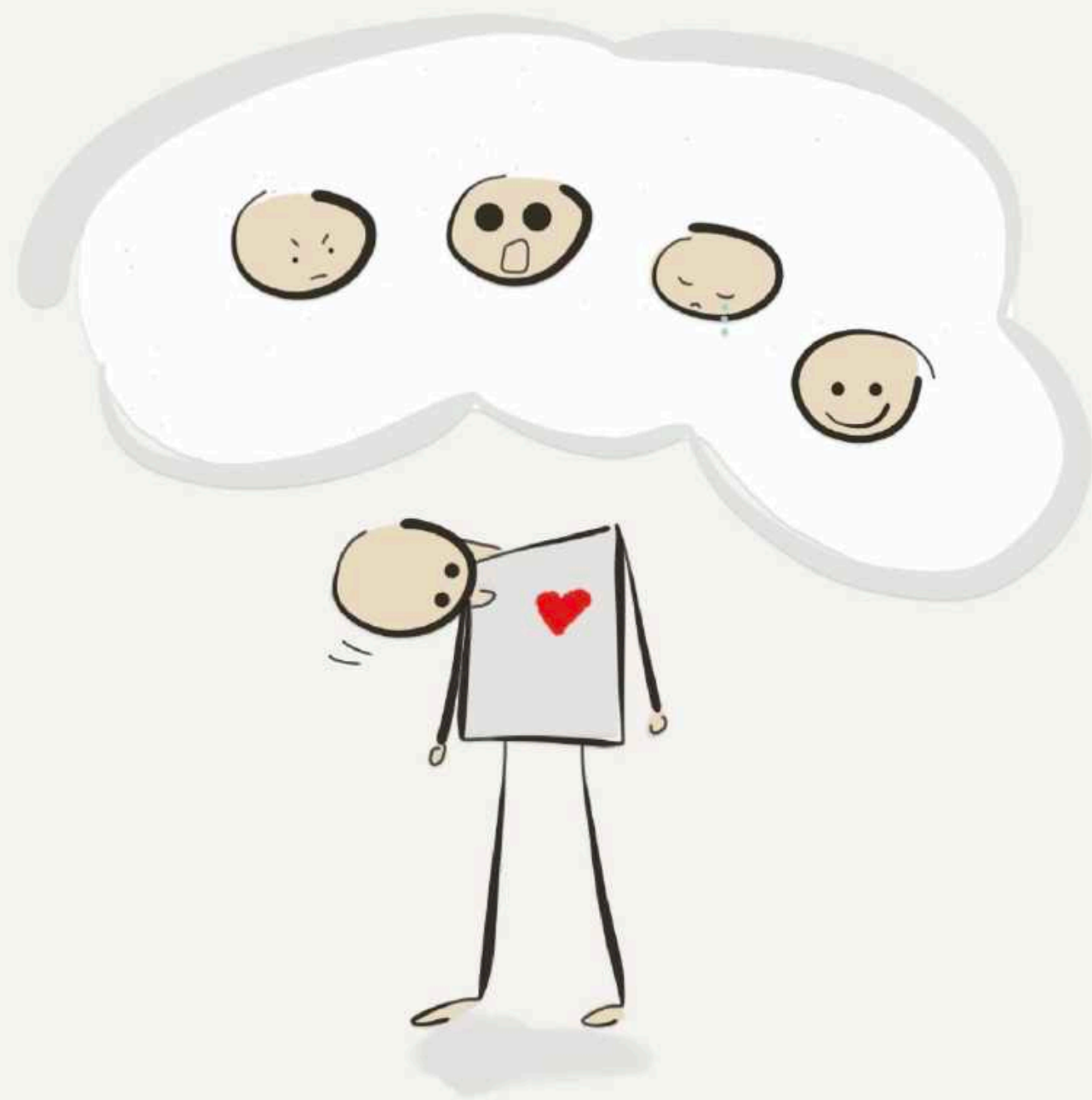
2. Plotselinge ontdekkingen.

Als iemand iets schrijft 'wat nog niemand heeft ontdekt' heb je mogelijk iets unieks te pakken. Nu is het zaak om goed na te gaan of dit nieuws briljant of onzin is. Wees extra alert als erbij wordt gezegd 'dat niemand dit wil horen'. Dit kán natuurlijk betekenen dat dit komt omdat het nieuwe inzicht de gevestigde orde niet aanstaat, maar het kan ook betekenen dat de schrijver uit is op sensatie. Nader onderzoek is dan nodig.

3. Herken de expert.

Facebook is een ander platform dan een medisch vakblad. Iemand die ergens jarenlang voor heeft gestudeerd weet ergens meer van af dan een beginnende student. Een emotionele buurman die van alles beweert is niet altijd de beste raadgever. Informatie van vage bronnen moet je met de nodige voorzichtigheid overnemen. Zorg dat je expertise herkent en jouw eigen expertise of het gebrek daaraan zichtbaar maakt, denk daarbij aan; iemands reputatie, de onderbouwing van een boodschap, iemands loopbaan, eerdere publicaties, het instituut waarvan de informatie afkomstig is. En... wees je bewust van je eigen vooringenomenheid ten opzichte van de geloofwaardigheid van bepaalde mensen, kranten en instituten.

4. Taalgebruik.

Wees alert bij een stuk tekst met veel taalfouten, bijzonder veel emoticons en stoere taal. Wanneer iemand aangeeft ‘namens alle Nederlanders’ te spreken, check dan in hoeverre dit echt zo is. Mogelijk is er sprake van een poging tot emotionele beïnvloeding. Probeer holle woorden terug te brengen naar concrete menselijk zaken, om werkelijk te begrijpen waarover het gaat. Pas op voor oneliners. Wellicht slaan ze de spijker op de kop, of juist helemaal niet. Wees je bewust van de kracht ervan en zet ze wijs in.

5. Jouw eigen emotie.

Wanneer een stuk tekst of beeld veel emotie bij je oproept, ga dan goed na waardoor dit komt. Raakt het een verlangen, een hoop, een angst? De impuls zal zijn dit snel te willen delen op social media, liefst met een sterke mening erbij. Ga na of het verhaal wel klopt en of je aan de emotionele verspreiding wilt bijdragen.

6. Ken je verlangen.

Weet van jezelf op welk verhaal je hoopt en waarnaar je verlangt. De kans dat je alleen nog luistert naar die geluiden die jouw wenssituatie ondersteunen is groot. Maar de juiste, meest waarheidsgetrouwe informatie is niet altijd de informatie die je wilt horen. Luister naar je intuïtie, maar laat je er niet door verblinden. Ga kritiek niet uit de weg en wees nieuwsgierig naar elkaars verhalen, ook als deze pijnlijk zijn.

7. Fake accounts, fake news.

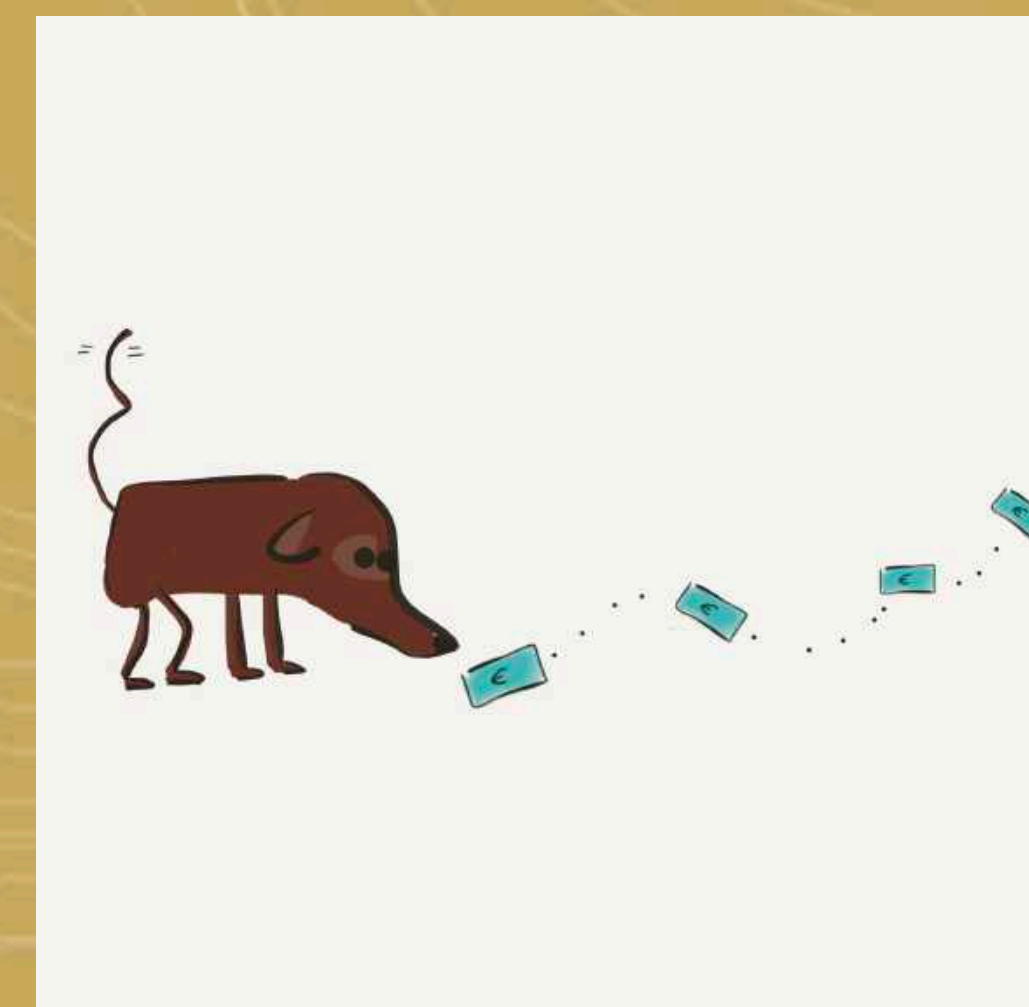
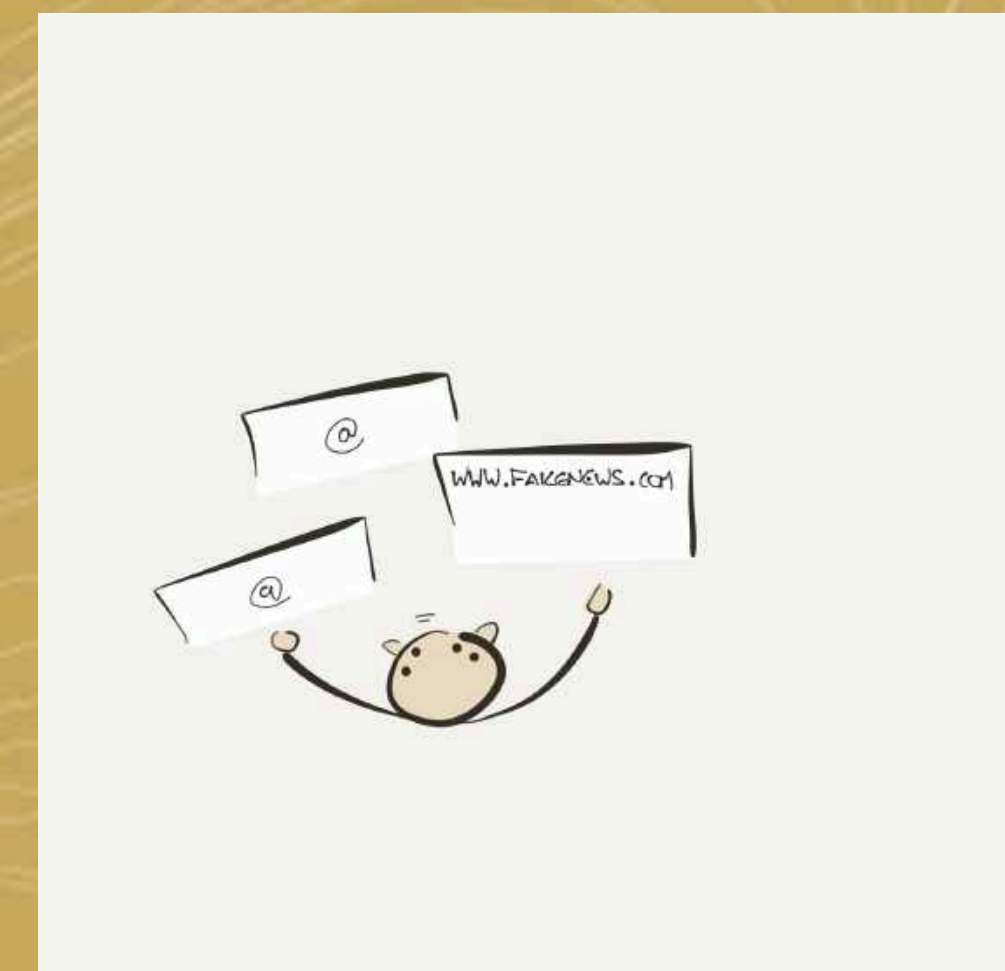
Er zijn op social media vele fake accounts die lijken op de originele accounts. Dubbelcheck informatie voor je die als waar aanneemt of doorstuurt. Wijs anderen op deze fake accounts en onzinberichten. En... maak zelf geen fake accounts aan.

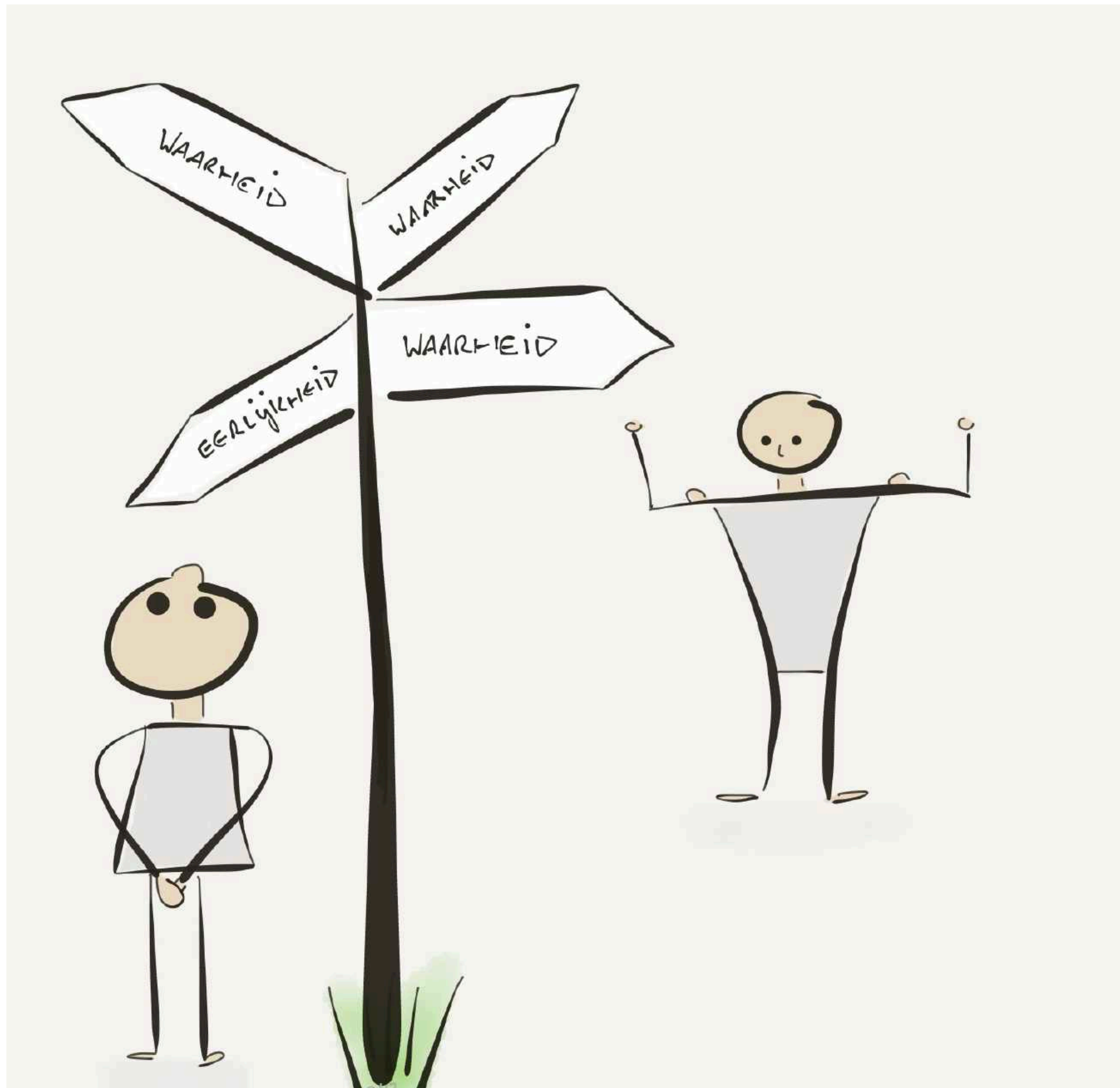
8. Volg het geld.

Onafhankelijke informatie bestaat vrijwel niet. Wanneer je gegrepen bent door een standpunt, check dan wie mogelijk geldelijk belang heeft bij deze waarheid. En of dat erg is. En andersom: heb je zelf een financieel of commercieel belang, wees daar dan transparant over.

9. Lees de details.

Een gefundeerde mening vorm je niet op basis van de kop van een stuk. Neem de moeite je te verdiepen in de materie, lees een artikel van begin tot eind. Pak een boek, luister of kijk naar interviews en documentaires, informeer je breed. Lees ook die dingen die haaks lijken te staan op jouw ideeën. Juist bij complexe vraagstukken is nuance op zijn plek. Als de informatie te ingewikkeld voor je is, wees dan voorzichtig met je oordeel en zoek een expert die je kan helpen die informatie te duiden (zie punt 3).

10. Luister door de rommeligheid heen.

Hoe graag we het ook willen structureren, communicatie is een rommelig chaotisch emotioneel proces. Voortdurend spelen er tegelijkertijd machtspeletjes: de slimste van de groep willen zijn, gewoonten en privileges willen behouden, overtuigingen willen verdedigen en regelruimte willen bemachtigen. Om elkaar te horen en tot nieuwe inzichten te komen, moeten we door de rommeligheid heen naar elkaar blijven luisteren. Stel je oordeel uit, zoek en vind. We kunnen onze gezamenlijke vragen niet in ons eentje oplossen.

11. Waarheid is macht.

Wie men gelooft die heeft de macht om de wereld te beïnvloeden. Dat is niet goed of fout, maar een gegeven. En deze macht heeft twee kanten uit: de macht om publieke aandacht en gelijk op te eisen, en de macht om zaken onder het tapijt te vegen. Wees alert op mensen die claimen dat zij de absolute waarheid kennen. Samen zoeken naar een manier om alle stemmen te horen en te komen tot een gedeeld verhaal dat we kunnen volgen is de kern van onze democratie. Niet makkelijk, wel belangrijk. Keuzes om uit deze corona crisis te komen, zijn dus ook het resultaat van een morele strijd: welke geluiden laten we harder klinken in onze besluiten? Wat geloven we en wat niet?

We moeten met de onzekerheid van het corona virus leren leven, maar er niet ons leven volledig door laten bepalen. Denk ik. In deze onzekerheid zoeken veel mensen naar houvast en krijgen waanzinnige complottheorieën de kans zich snel te verspreiden. De uitdaging ligt erin om samen tot manieren te komen om samen te werken, te leven, te zijn. Jouw meningen, emoties en uitingen beïnvloeden het grote collectieve verhaal. Wat jij denkt, zegt en doet, dat doet ertoe.

Over de auteur

Jitske Kramer is corporate antropoloog, spreker, ondernemer, facilitator, oprichter van HumanDimensions, auteur van onder andere *De Corporate Tribe*, *Deep Democracy* en *Jam Cultures*.